

STRESZCZENIA

4/2010 Konflikty i kryzysy

Joanna Dobrowolska-Polak,

Pomoc Unii Europejskiej dla obszarów objętych "małymi wojnami"

Celem badań opisanych w artykule była weryfikacja - odnośnie do Unii Europejskiej - założenia C. Callwella, że najsilniejsze/najbogatsze państwa świata (i ich związki) koncentrują się na własnych interesach i traktują 'peryferyjne' – biedniejsze i lub mniej stabilne regiony i państwa przedmiotowo i instrumentalnie. Rozwój współczesnych stosunków międzynarodowych, szczególnie koncepcji solidarności, wydawał się falsyfikować to założenie. W wyniku przeprowadzonej analizy pomocy humanitarnej przekazywanej przez UE (ECHO) udało się stwierdzić, że międzynarodowe zachowanie UE odbiega od działań innych globalnych centrów siły. Unia wypracowała własne mechanizmy identyfikacji kryzysów, w których niewielkie lub niewspółmierne do skali potrzeb jest zaangażowanie hegemonów aktualnego ładu międzynarodowego – procedury FCA i GNA – które konsekwentnie rozwija i stosuje. Dzięki nim identyfikuje „małe wojny” i przekazuje w te miejsca własne wsparcie.

Arkadiusz Domagała,

Strategia reagowania Unii Europejskiej na sytuacje kryzysowe w Afryce

Artykuł porusza problem kompleksowej strategii reakcji Unii Europejskiej na zjawiska kryzysowe na obszarze Afryki po 2003 r. przy wykorzystywaniu środków militarnych i policyjnych, zwłaszcza zaprzestania masowych i poważnych naruszeń praw człowieka oraz poprawy stanu przestrzegania praw człowieka w długim okresie. Operacje militarne UE wykorzystują środki polityki zagranicznej, czemu sprzyja przekonanie decydentów (państw UE), że jedynie to może przynieść efekty w postaci stabilizacji sytuacji polityczno-społecznej i powstaniu w danym państwie wewnętrznego potencjału zapobiegającemu masowym i poważnym naruszeniom praw człowieka. Artykuł zawiera krótki przegląd operacji realizowanych przez UE oraz wskazuje na podstawy programowo-teoretyczne dla strategii reagowania na zjawiska kryzysowe w państwach afrykańskich.

Janusz T. Hryniewicz,

Empiryczna weryfikacja teorii centrum – peryferie

W artykule odtworzono i poddano weryfikacji podstawowe tezy teorii centrum – peryferie. 1. Z czasem zyskowność produktów wiodących spada i ich produkcja jest przekazywana do peryferii – teza potwierdzona. 2. Przynosi to korzyści, nie tylko inwestorom, ale, także społeczeństwu państw centrum; przeciwdziała spadkowi stopy życiowej grup dotkniętych bezrobociem lub zmniejszeniem płac realnych i pośrednio sprzyja stabilności politycznej państw centrum – teza potwierdzona. 3. Kapitalizm w centrum ma charakter finansowy – oparty na spekulacji – teza potwierdzona. 4. Kapitalizm finansowy nie finansuje sfery realnej i przyczynia się do stagnacji gospodarczej w centrum – teza niepotwierdzona. 5. Światowy rynek finansowy służy eksploatacji peryferii - teza niepotwierdzona. 6. Spekulacje finansowe w centrum przyczyniają się do destabilizacji politycznej peryferii – teza potwierdzona. 7. Im większy poziom uczestnictwa państwa peryferyjnego w międzynarodowym systemie gospodarczym tym większe ponosi ono straty – teza niepotwierdzona i 8. Tym większe są korzyści państw centrum – teza niepotwierdzona. 9. Przewaga produktywności dotychczasowego hegemonu gospodarczego centrum – USA - sukcesywnie się zmniejsza, na rzecz Europy Zachodniej i Japonii – teza niepotwierdzona.

Piotr Kubiak,

Gustav Stresemann i DVP wobec puczu Kappa (13-17 marca 1920 roku)

W artykule omówiono zostało stanowisko Gustava Stresemanna i jego partii (DVP) wobec zamachu stanu wywołanego przez skrajną prawicę. Pierwszego dnia puczu DVP z sympatią odniosła się do nowego rządu Wolfganga Kappa (deklaracja z 13 marca), co okazało się politycznym błędem. Kiedy szala zaczęła się przechylać na stronę sił wiernych republice, DVP znalazła się w izolacji. G. Stresemann próbował pośredniczyć pomiędzy obydwojema rządami. Nawet udało mu się nakłonić przywódców puczu W. Kappa i gen. Walthera von Lüttwiza do ustąpienia. Nie uchroniło go to jednak od późniejszych oskarżeń o współpracę z puczystami. Wydarzenia marcowe były nauczką dla DVP, a zwłaszcza G. Stresemanna, który zdał sobie sprawę, że przyszłość partii leży w zdecydowanym wypowiedzeniu się po stronie republiki.

Miron Lakomy,

Geopolityczne następstwa wojny gruzińsko-rosyjskiej

Z punktu widzenia bezpieczeństwa międzynarodowego, wojna gruzińsko-rosyjska stanowiła powrót do modelu wojny, do której świat przygotowywał się w drugiej połowie XX wieku. Wydarzenia sierpnia 2008 r. udowodniły, że w XXI wieku, obok coraz powszechniejszych konfliktów asymetrycznych, nadal istnieje ryzyko wybuchu konwencjonalnego, międzypaństwowego konfliktu zbrojnego. W artykule omówiono główne, geopolityczne skutki wojny gruzińsko-rosyjskiej, ze szczególnym uwzględnieniem roli NATO, Unii Europejskiej, USA, Rosji, Polski oraz Iranu. Główna hipoteza artykułu brzmi: w wyniku konfliktu z sierpnia 2008 roku, najwięcej straciły państwa zachodnie – Stany Zjednoczone, Unia Europejska, NATO a także Polska, udowadniając swoją bezsilność lub uzależnienie od Rosji. Dwojako można oceniać efekty konfliktu dla Rosji. Z jednej strony, Kreml wzmocnił swoją pozycję na Kaukazie, z drugiej jednak, utracił zaufanie zachodnioeuropejskiej opinii publicznej. Natomiast najbardziej na wojnie skorzystał Iran, który zyskał czas, niezbędny do rozwoju swego programu atomowego.

Marcin Mazur,

Hiszpania w Unii Europejskiej

W artykule ukazano sytuację Hiszpanii w kontekście jej przystąpienia do Wspólnot Europejskich w 1986 r. W pierwszej części przedstawiono zmiany, jakie zaszły w Hiszpanii po akcesji, a także problemy, które się pojawiły. Następnie zaprezentowano korzyści, jakie Hiszpania odniosła w ramach polityki strukturalnej UE. W ostatniej części artykułu porównano kraj do pozostałych państw członkowskich Unii. Na podstawie ośmiu wskaźników społeczno-ekonomicznych przedstawiono Hiszpanię na tle Europy od momentu jej przystąpienia do Wspólnot do końca 2009 roku.

Rafał Matera,

Działania Martiego Ahtisaariego na rzecz rozwiązywania konfliktów

Artykuł przybliży osiągnięcia Martiego Ahtisaariego jako polityka, a zwłaszcza jako mediatora w konfliktach międzynarodowych. Fin za swoją działalność został w 2008 r. uhonorowany Pokojową Nagrodą Nobla przez Komitet Norweski. W publikacji przedstawiono zaangażowanie się Ahtisaariego w budowanie pokoju na trzech kontynentach – najwięcej miejsca poświęcono jego pracy w Namibii, Indonezji i w Kosowie. Podkreślono związki negocjatora z instytucjami między- i pozarządowymi. Nie pominięto działalności polityka na stanowisku prezydenta Finlandii, przybliżając jego poglądy na integrację europejską. Uwypuklono ponadto szczególnie cechy, które winien posiadać mediator. W artykule w dużym stopniu wykorzystano prace samego Ahtisaariego.

Piotr Napierała,

Spór między historiografią niemiecką i holenderską o miejsce i rolę Holandii w Europie

In the Dutch historiography from 18th Century on we can perceive a clear tendency to present the history of the United Provinces as specific process typical only for this country and nation, whereas in 19th Century Germany many historians were of an opinion that both the Dutch and Germans are a part of a one Germanic family (deutsche Völker) who should not only cooperate with each other, but also write their history as history of the Reich. During the Nazi occupation of the Netherlands attempts were made to reestablish the frames of the Dutch historiography to make it compatible with all the main processes typical for the history of the whole body of Germanic nations and the history of the Reich. After WWII the big differences between Dutch and German historical processes were to be highlighted.

Witold Ostant,

Współczesny terroryzm – wymiar teoretyczny i ewolucja zjawiska

Artykuł ma za zadanie przybliżyć najważniejsze zagadnienia związane z pojęciem terroryzmu na gruncie nauk politycznych. W pierwszej kolejności zdefiniowano pojęcie terroryzmu, następnie ukazano dychotomie pomiędzy dwiema zasadniczymi sposobami postrzegania terroryzmu, która budzi wśród badaczy najczęściej kontrowersji, ponieważ dotyczy takich kwestii, jak problem ewolucji terroryzmu i jego przyczyn. Przedstawiono również ewolucję przyczyn terroryzmu zwracając uwagę na najważniejsze kwantyfikatory tego zjawiska oraz podzielono okres występowania nowoczesnego terroryzmu na etapy, które zdominowały poszczególne nurty ideologiczne. W czasie analizy zasadniczych nurtów ugrupowań terrorystycznych zwrócono szczególną uwagę na wstępujące pomiędzy nimi podobieństwa, jak i różnice tak, aby móc zweryfikować funkcjonujące mity.

Marek Rewizorski,

Korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji dla światowego ładu gospodarczego

Analiza procesu globalizacji umożliwia dokonanie rachunku korzyści i strat, które mogą oddziaływać na stabilność światowego ładu gospodarczego. Kwestiami zasadniczymi, wpływającymi na system gospodarki światowej, są różnorodne zagadnienia społeczno-ekonomiczne i cywilizacyjno-kulturowe. Wśród nich szczególnie ważna jest w ostatnich latach asymetria w rozwoju poszczególnych krajów oraz konsekwencje światowego kryzysu dla globalizacji finansowej. Przedstawione rozważania pokazują, że trudno jest wytyczyć klarowną granicę pomiędzy korzyściami a zagrożeniami

wynikającymi z globalizacji. Budowaniu harmonii w gospodarce światowej nie sprzyja fakt, że globalizacja jest niekompletna i niezakończona. Pojawiają się też liczne problemy polityczne, społeczne i gospodarcze, wśród których szczególnie miejsce zajmuje poprawa losu dwóch miliardów ludzi żyjących w ubóstwie. Niestety, obecnie nie istnieje jeden uniwersalny mechanizm, który pozwalałby na eliminację zagrożeń płynących z globalizacji, a tym samym stabilizację światowego systemu ekonomicznego.

Patrycja Sokołowska,

Niepodległość jako czynnik stabilizujący relacje serbsko-albańskie w Kosowie

Ogłoszenie niepodległości przez Kosowo było uważane przez wielu komentatorów i polityków za jedyny sposób na rozwiązanie trudności w funkcjonowaniu państwa oraz przezwycięzenie konfliktu albańsko-serbskiego. Autorka odwołując się do pojęć suwerenności i państwowości analizuje czy niepodległość stała się czynnikiem stabilizującym Kosowo oraz czy nowe, niepodległe państwo jest suwerennym i równoprawnym podmiotem na arenie międzynarodowej. Zbadano też problem integralności terytorialnej oraz efektywnej władzy, które są warunkami koniecznymi do funkcjonowania państwa.

Autorka wyjaśniła w jakim stopniu władze Kosowa reprezentują wolę suwerena, czyli ludności zamieszkującej ten teren. Analizie poddano nie tylko Albańczyków, ale najliczniejszą mniejszość zamieszkującą Kosowo, czyli ludność narodowości serbskiej. W kontekście relacji albańsko-serbskich w Kosowie zbadano czy państwo gwarantuje Serbom wszelkie prawa wynikające z konstytucji oraz odpowiedni poziom rozwoju gospodarczego oraz na ile wzajemne relacje uległy polepszeniu.

Tadeusz Sporek,

Wpływ kryzysu finansowego na gospodarkę Wielkiej Brytanii

Wielka Brytania przez ostatnią dekadę realizowała wysoki wzrost gospodarczy – wyższy niż strefa euro. Nagłe i drastyczne pogorszenie nastąpiło w 2008 r., kiedy kryzys systemu finansowego uległ dalszej eskalacji a ceny na krajowym rynku nieruchomości nadal spadały. W przypadku Wielkiej Brytanii powinno się przykładać jeszcze większą wagę do poziomu innowacyjności, ponieważ w większości współczesnych teorii ekonomicznych innowacyjne działania są traktowane jako główny czynnik generujący wzrost produktywności. Brytyjski sektor usług finansowych jest niezwykle ważny dla krajowej i globalnej gospodarki. Jest to najszybciej rozwijająca się część gospodarki Wielkiej Brytanii.

Artur Wejkszner,

American Anti-Terrorist Activity at the Onset of the 21st Century

„Globalna wojna z terroryzmem” (GWzT) była bezpośrednim skutkiem terrorystycznych ataków na Stany Zjednoczone podjętych przez fundamentalistów islamskich we wrześniu 2001 r. Cele GWzT sformułowane za prezydentury George’a W. Busha wiązały się z dwoma horyzontami czasowymi (krótkim i długookresowym) oraz dwoma płaszczyznami zaangażowania (wojskową i propagandową). W niniejszym artykule skupiono się wyłącznie na omówieniu zakresu i skutków zaangażowania USA w GWzT na płaszczyźnie wojskowej. Strategicznym celem Stanów Zjednoczonych była walka z terrorystami islamskimi i wspierającymi je reżimami (np. reżimem talibów w Afganistanie czy reżimem Saddama Husajna w Iraku).

. Zmiana nazwy GWzT na „zamorskie operacje nadzwyczajne” (ZON) dokonana za prezydentury Baracka Obamy jest odzwierciedleniem ewoluującej w ramach amerykańskiej administracji rządowej percepcji zaangażowania USA we współczesne konflikty asymetryczne. Należy podkreślić też pozytywne skutki prowadzonych przez Stany Zjednoczone operacji wojskowych na Filipinach i w tzw. Rogu Afryki zarówno w aspekcie strategicznym, jak i operacyjnym.

Sebastian Wojciechowski,

Das Wesen und die Interferenz ethnischer Konflikte in der heutigen Welt

Konflikty etniczne mogą być analizowane na wiele różnych sposobów. Jednym z najnowszych jest ich przedstawienie przy pomocy modelu badawczego tzw. interferencyjnego modelu konfliktu etnicznego. Ważną rolę w tym modelu odgrywa także interdyscyplinarność konfliktu etnicznego oznaczająca, iż może być on rozpatrywany nie tylko przez pryzmat polityki, etniczności, religii czy ideologii, a także z uwzględnieniem płaszczyzny socjologicznej, psychologicznej, historycznej, ekonomicznej, kulturowej itp. Podkreślić należy również sprzężenie zwrotne rozumiane jako wzajemne przenikanie się sfery przyczyn i skutków, co może choćby powodować, że czynnik będący przyczyną konfliktu etnicznego (np. czystki etniczne) stanie się z czasem też jego skutkiem.